

Модели за проследяване на публикационната активност на изследователи

Милена Миланова*, Надя Карачожджукова**, Росен Стефанов***

Резюме: Статията представя резултатите от изследване на различни национални или регионални практики за регистрация и проследяване на публикационната активност, както и показателите за цитируемост на изследователите в различни страни и региони. Отправна точка за изследването е необходимостта от установяването на обективни наукометрични показатели на учените, независимо от научната област, територия и език на публикуване. Изследвани са 12 научни информационни системи, изградени на национален или териториален принцип. Представени са методиката на изследването и разработената система от критерии, която доведе до извършване на сравнителен анализ и обобщение на чужди практики, които да послужат за основа на проектирането и изграждането и на национална платформа за достъп и анализ на научна информация в България. (Разработ-

ката е резултат от изпълнение на проект „Проектиране и разработване на прототип на информационна система „Указател за цитируемост на публикации от български автори (обществени науки)“ (договор № ДН 15 /11.12.2017), финансиран от Фонд научни изследвания (МОН).)

Ключови думи: системи за научна информация, национални цитатни указатели, библиометрия, наукометрия.

JEL: I23, I28, O34.

Увод

Библиографската култура е феномен, свързан с уменията да търсим, извличаме, организираме, разчитаме, създаваме вторична информация по начин, който да позволи и гарантира свързаност на публикации, данни, знание. Информационният поток, който ни заобикаля, който изгражда и изпълва нашето ежедневие, изисква все по-голяма отговорност по отношение на коректното позоваване в публикациите, които създаваме като автори, както и очаква от читателите да могат да разчитат библиографските сведения и данни. Този процес трябва да е част от процеса по ограмотяване на всяка една личност. Още в ранна възраст е необходимо да бъдат възпитани и изградени тези умения, които по своята същност са сравнително специфични, но ще позволят на всеки от нас да разчита и достига до правилна,

* Милена Миланова е доцент в катедрата по „Библиотекознание, научна информация и културна политика към Философски факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

** Надя Карачожджукова е докторант в катедрата по „Библиотекознание, научна информация и културна политика към Философски факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

*** Росен Стефанов е докторант в катедрата по „Библиотекознание, научна информация и културна политика към Философски факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

проверена и вярна информация. В научните изследвания изключително критичен е етапът, в който трябва да може да се проследи цялостно развитието на даден проблем, за което способства именно библиографското позоваване. Неговите роля и значение може да се търсят и в изграждането на образа на цели научни клонове, школи и направления чрез свързаността на авторите през техните публикации. Изключително полезен инструмент е и за определянето степента на влияние на отделния учен, както и на дадена институция сред цялата научна колегия, както на институционално, така на национално, а и най-вече на международно ниво. В този смисъл, не можем, а и не бива да създаваме условия за различия между отделните научни области и направления, както и между езиковата принадлежност на авторите на научни изследвания и публикации.

Необходим ли ни е инструментариум, който да е в състояние да обхваща в цялост и да проследява и да мери чрез научни индикатори степента на влияние на различните издания и на техните автори в развитието на отделните клонове на науката, независимо от техните специфики и език на публикуване? В областта на точните и приложни науки отдавна са се развили и наложили подобни решения, въз основа на които се следят т.нар. наукометрични показатели, които именно дават представа за развитието и влиянието на учените и на научните организации (Лозанова-Белчева, 2018). Разбира се, съществуващата система има както своите предимства, така и своите скрити проблеми (Стефанов, 2018), които често са дискутирани и критикувани, но може да се твърди в достатъчна степен, че има изграден и работещ механизъм.

Една от основните критики, отправени към традиционните наукометрични системи, е техният фокус върху представянето на метрична информация предимно на ниво

научно издание. Наукометрични показатели като journal impact factor (познат още като импакт фактор), CiteScore и Eigenfactor се изчисляват на основата на цитатна информация, свързана с включените в дадено издание статии и други научни публикации. Финалната метрична стойност за тези показатели, обаче, е валидна за научно издание като цяло. На ниво индивидуална публикация тези системи предлагат единствено базова информация за общия брой цитирания, които тя е получила. Създателите на традиционните наукометрични системи работят активно в създаването на решения на това ограничение. През 2017 г. научно издателство Elsevier интегрира нов вид метрични показатели към своята наукометрична система Scopus (Beatty, 2017). Тези метрични показатели, PlumX Metrics, са вид алтернативни метрични показатели. Алтернативните метрични показатели са част от относително новото под-поле на наукометрията, познато като altmetrics (съкратено от alternative metrics или алтернативни метрични показатели), което отразява нови видове наукометрични показатели, специфично базирани на научната активност в световната мрежа (PLOS, 2019). PlumX Metrics показателите отразяват следните видове метрична информация за индексирани в Scopus публикации:

- Използвания: метрика, отразяваща това колко пъти публикацията е била използвана от своите потребители. Пример за това може да бъде общият брой сваляния на електронна статия от съдържащата я мрежова платформа.
- Запазвания: метрика, отразяваща това колко пъти публикацията е била запазена или включена в списък с любими ресурси в дадена информационна система. Пример за това може да бъде включването на библиографския запис на публикацията в библиографската система Mendeley.
- Споменаване: метрика, отразяваща спо-

Икономически теории

менавания на публикацията в мрежови ресурси като Wikipedia, блогове, новини, коментари на потребители на дадена мрежова страница и други.

- Социални мрежи: метрика, отразяваща присъствието на публикацията в социални мрежи като Facebook и Twitter. Пример за това може да бъдат броят Facebook like-ове, които публикацията е получила, или това колко пъти тя е била спомената в tweet-ове.
- Цитирания: PlumX Metrics поддържа индексирани цитатна информация за публикациите където е възможно. Пример за това може да са общият брой цитирания на публикацията, отразени в Scopus.

Включването на цитатна информация към PlumX Metrics отразява това, че алтернативните метрични показатели могат да бъдат прилагани не само като алтернатива на традиционните наукометрични инструменти, но и като спомагателно средство, работещо с тях в тандем.

Същите тези инструменти се прилагат еднакво и към хуманитарните науки, изкуствата и социалните, стопански и правни науки, но без да се вземат под внимание техните специфики, свързани с моделите на научна комуникация, която протича в тези области, с навиците и условията на публикуване, с периода на „жизненост“ на публикациите, с регионалното и езиково влияние на темите и на учените.

Всъщност, две са основните световни платформи, които развиват и предлагат подобни инструменти и възможности за библиометрични анализи: Web of Science и Scopus. Тези световни наукометрични системи предлагат информационни услуги, базирани на голям обем индексирани международни научни издания и публикации, покриващи широк обхват от научни полета и дисциплини. Основните наукометрични услуги, предлагани от Web of Science и Scopus, са средствата за цитатен анализ. В своята

основна същност, тези средства могат да бъдат разделени на два типа:

- Общи цитатни данни за това колко пъти дадена публикация е била цитирана и, ако източникът на цитирането също е индексирани, линк към цитиращата публикация.
- Цитатни показатели, отразяващи основни цитатни тенденции, свързани с научното издание. Импакт фактор показателят, например, отразява средния брой цитирания, които публикациите в изданието са получили за последните 2 или 5 години.

В българската наука Web of Science и Scopus вече са наложени като основен източник за наукометрични показатели чрез проведени законодателни инициативи, отразени в Закона за развитие на академичния състав в Република България и правилник за неговото прилагане. В никакъв случай не могат да бъдат оспорвани мястото и значението на двете световни бази от данни. Трябва да отбележим и че самите платформи разширяват постепенно обхвата си чрез включване на данни от национални или регионални наукометрични платформи, с което също така се разширява и езиковият обхват на публикациите (Clarivate, 2020a). Така, например, базите от данни в WoS включват и KCI-Korean Journal Database, Russian Science Citation Index, SciELO Citation Index, което позволява търсене и на корейски, руски, испански и португалски, но данните в системи не са включени в Web of Science Core Collection, което означава, че от тези данни не се формират наукометрични показатели. Независимо от това, на дневен ред остават въпросите: дали е възможно и кога ще бъдат включени всички данни в основните наукометрични инструменти на двете световни платформи, чрез които се определят показатели като импакт фактор и свързания с него ранк на изданията, и как са

представени в цялост хуманитарните и обществените науки.

**Описание на изследването.
Методика**

В търсенето на отговор какви да бъдат подходите по отношение на българските изследователи, на българските научни публикации и издания на български език, така че да се осигури достъп до релевантни показатели, извлечени въз основа на утвърдени наукометрични инструменти през периода април – май 2019 г., бе проведено сравнително изследване на чуждестранни модели и практики. Идентифицирани бяха национални указатели за ци-

тирания, които да послужат за основа на изследването. Като предпоставка за него и установяването в достатъчна степен на фактическото състояние на проблема като изходна позиция се разгледаха три работни хипотези: налични са множество чуждестранни цитатни указатели, които не са част от наукометричните бази от данни Scopus и Web of Science; налични са чуждестранни цитатни указатели за проследяване на цитатната активност в социалните науки и хуманитаристиката; налични са чуждестранни цитатни указатели, разработени на национален, териториален, езиков, тематичен или ведомствен признак.

Местоположение/ Страна	Наименование	Връзка
Народна Република Китай	China Science Citation Database/ CSCD	http://ccd.cqvip.com/
	China Science and Technology Papers Citation Database/CSTPCD	
Република Корея	Korea Citation Index (KCI)	https://www.kci.go.kr/kciportal/main.kci
Индия	Indian Citation Index (ICI)	http://www.indiancitationindex.com/
Асоциация на страните от Югоизточна Азия	ASEAN Citation Index (ACI)	https://www.asean-cites.org/
Република Китай (Тайван)	Taiwan Science Citation Index (TSCI) Taiwan Citation Index-Humanities and Social Sciences (TCI-HSS)	http://tci.ncl.edu.tw/cgi-bin/gs32/gsweb.cgi/ccd=kgBwsT/tcisearch_opt1?Geticket=1
Малайзия	Malaysian Citation Index	http://mycc.my
Африка	African Citation Index (ACI)	http://africancitationindex.org/
Словения	COBISS/SciMet	http://scimet.izum.si/citations http://scimet.izum.si/publications
Сърбия	SCIndeks (Serbian Citation Index)	http://scindeks.ceon.rs/?lang=en
Русия	Российски индекс научного цитирования (РИНЦ)	https://elibrary.ru/project_risc.asp https://elibrary.ru/projects/citation/cit_literature.asp
Германия	Citation index for the German Social Sciences – GESIS – Leibniz-Institute for the Social Sciences	https://www.gesis.org/en/services/archiving-and-registering https://www.gesis.org/en/ssoar/home/
Полша	POL-index	https://pbn.nauka.gov.pl/polindex-webapp/

Фигура 1. Идентифицирани практики

Икономически теории

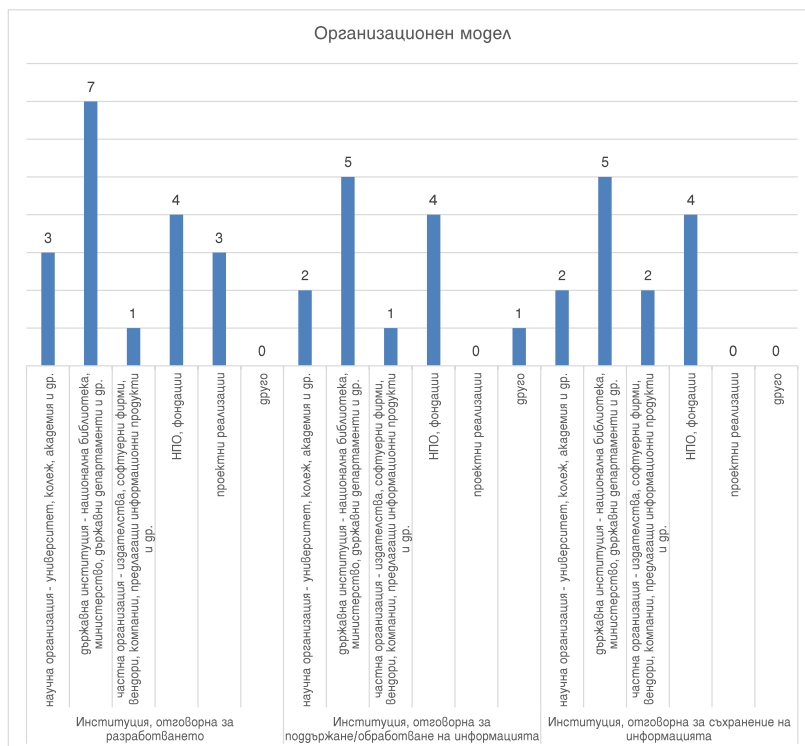
За доказването на хипотезите изследването бе разделено на два етапа. Първият имаше за цел да идентифицира налични чуждестранни модели и практики и да подбере подходящите от тях, които да бъдат изследвани на втори етап. За да се постигне обективен и обоснован избор, се разработиха критерии за подбор и оценка, включващи показатели, свързани с начина на достъпност до платформата и до информация за концептуалния модел, с наличието на информация относно организационния модел на указателя, свързана с данни за разработването, поддържането и съхранението на информацията, с обхвата на научните и професионалните направления, както и с модела на програмно осигуряване. Практическото реализиране на изследването се основаваше на информационно търсене, пряко наблюдение, анализ, събиране на данни и библиографски сведе-

ния за установените практики без ограничение на езиков, териториален или национален принцип. Въз основа на прилагането им бяха идентифицирани 17 практики, от които се подбраха 12, отговарящи на изработената критериална скала (фигура 1).

Същинското проучване се осъществи чрез сравнителен анализ на установените практики въз основа на методика за оценка. Включените критерии изследват организационното, структурното, съдържателното и приложното ниво на подбраните системи.

Анализ на резултатите от проведеното изследване

Анализът на **организационния модел** (фигура 2) целеше да установи практиките по отношение на създаването, поддържането, обработката и съхранението на информацията.

Фигура 2. Организационен модел

От проведеня анализ се установи, че 3 указателя са разработени от научна организация, 7 – от държавна институция, 1 – от бизнес организация, 4 – от неправителствени организации, а 3 са резултат от проектна реализация. Прави впечатление, че най-често подобни реализации са разработени от държавни институции, като това са или министерства, или изследователски институции. Поддържането, обработването на информацията в повечето случаи (5 на брой) се извършва на национално ниво от министерства или научни организации. По отношение съхранението на информацията, резултатите са идентични.

Организационният модел определи, че преобладаващо предпочитан е подход, при който държавна институция е отговорна за разработването, поддръжката/обработката и съхранението на данни, обикновено министерства или научна организация.

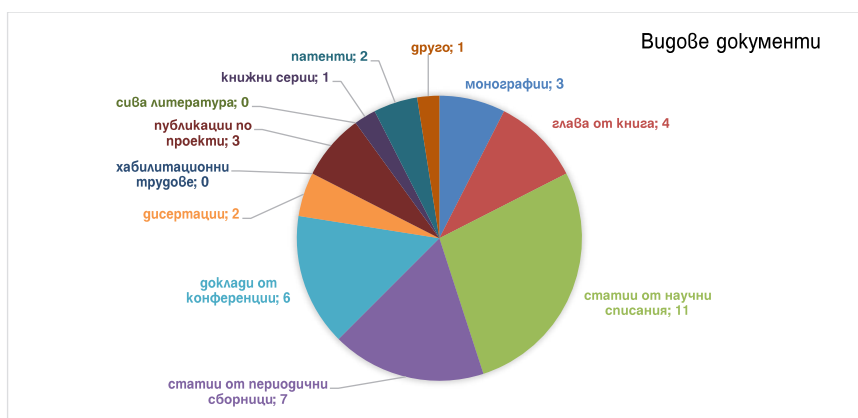
Методика и критерии за подбор на публикации

Следващата група индикатори позволиха да се проследят и анализират критериите за подбор на включваните в базите данни информационни ресурси. Данните

ще позволят да се проектира входът на системата, като се заложат показатели, които да оказват пряко и/или косвено влияние върху издателските политики спрямо научните издания. Интерес представлява установяването на видовете документи, включени в изследваните платформи, техните формални изисквания за отразяване на изданията в указател, нивото на отразяване/подбор на съдържанието на изданията, обхватът на публикациите.

Видовете на включваните документи (фигура 3) показват, че предпочитаният документ, който се отразява в системите, са статиите в научни списания. Този показател показва очаквани стойности.

Интерес представлява отразяването на статии от периодични сборници (7) и доклади от конференции (6). Тези издания също са широко застъпени, като трябва да отчетем, че материалите от периодични сборници всъщност представляват публикация в продължаващо издание и в този смисъл е възможно в някои от указателите да не се отличават като вид от научните списания. Същото твърдение може да бъде отнесено и към сборници с доклади от конференции поради периодичността на тези издания. Важен показател е и индексиранието на глави от книги (4 указателя), монографии и публикации по проекти (3).

Фигура 3. Видове индексирани документи

Икономически теории

Формални изисквания за включване в базата данни		
Утвърдена и ясна редакционна политика на изданието.		8
Утвърдени и ясни етични норми на изследване и публикуване.		4
Спазване на сроковете за публикуване.		8
Наличие на уникален идентификатор – ISSN и/или ISBN		3
Издателско оформление	Заглавието на изданието задължително да бъде и на английски език.	5
	Заглавията на отделните материали задължително да бъдат и на английски език.	6
	Резюмета към статиите на английски език	6
	Ключови думи и на англ. ез.	6
	Транслитерирана библиография	3
Изданието трябва да бъде достъпно и в електронен вариант.	съдържанието на броевете – на английски език	1
	заглавия и резюмета – на английски език	1
	Транслитерирана библиография	0
	eISSN	1
В изданието има публикувани редакционната политика и етичните норми (уеб сайта на е-списание).		4
Peer review – може да бъде от различен вид	Main editor peer review	7 без да е упоменат видът
	Open peer review	
	Single-blind peer review	
	Double-blind peer review	
Автори	афилиация (институционална принадлежност на автора/ите)	5
Редакционна колегия	Международна	3
	Национална	2
	Институционална	0
	афилиация на редакторите	1
	научна степен/академична длъжност на редакторите	1
Друга информация	групо (посочете какво)	1 – утвърдени учени
	изданието е Open Access	0
	изданието се индексирва/реферира в групи бази от данни	3
	изданието е с IF/IR	2
	Публикува от името на научно сдружество	0
Друга информация		1 – включва издания след консултации със специалисти;
	групо (посочете какво)	1 – изданието да е поне от 3 години; 1- за има публикувани поне 3 статии в брой на списание.

Фигура 4. Изисквания към публикациите за включване в базите от данни.

Този тип издания са характерни за публикационната активност на изследователи в областта на хуманитарните и обществени науки и в този смисъл сравнително niskият брой на индексирането на този тип издания сочи, че е налице предпоставка за изкривяване на наукометричните показатели поради невъзможност от тяхното обективно изчисляване. Изключително слабо са застъпени дисертации и патенти (2), книжни серии (1), отчети, депозирани ръкописи (1).

Потвърди се предположението, че основни типове документи, обект на регистрация в наукометрични бази от данни са статиите от научни списания и доклади от конференции. По отношение на дисертациите, трябва да се отчете и установената практика в различни страни тези изследвания да се публикуват предимно под формата на монографии, което всъщност ги отнася към друга категория. Дисертациите и публикациите по проекти са слабо застъпени, но те, както и монографиите и главите от книги, също са целеви за част от изследваните практики. В този смисъл е подходящо да бъдат заложи като етап от постепенното изграждане и структуриране на национална информационна система, особено в областта на хуманитарните, обществени науки.

Формалните изисквания за включване в наукометричните бази от данни (фигура 4), които бяха обект на изследване, са свързани преди всичко с издателските политики, с което се постига нормализиране на входовете в системата и повлияване върху качеството на научната продукция още в процеса на нейното създаване, независимо от формата на публикуване.

Повечето от указателите имат изисквания по отношение на: утвърдена редакционна политика, етичните норми на изследване и публикуване, спазването на сроковете за публикуване, наличието на информация на английски език, рецензира-

не на публикациите, включването на афилиация на автори/редактори. Прави впечатление, че от анализираниите указатели 7 имат разписани изисквания за рецензиране на публикациите, но без да е уточнен видът на рецензирането. В 3 от указателите изискването към изданията е за наличие на международна редколегия, 2 – национална. В 3 от указателите се изисква публикациите да са индексирани в други бази данни, в 2 – да имат импакт фактор и ранк на изданието. По отношение на нивото на отразяване съдържанието на изданието: 3 отразяват пълно и 3 – по-борно. Интерес представлява принципът на обхват на публикациите: 1 – езиков; 4 – регионални; 2 – национални.

По отношение на изискванията за включване в информационните системи, може да се твърди, че се следват едни от най-добрите практики, познати и утвърдени от световните наукометрични системи Scopus и Web of Science. Резултатът от това наблюдение показва, че световната научна общност се стреми да поддържа високи критерии и съизмеримост на условията и изискванията към научните постижения на изследователите както в международен, така и на национален, регионален принцип. Обяснението се крие и във факта, че световните платформи предоставят възможност за постепенното включване на националните и регионалните системи, които са длъжни да отговарят на техните условия и изисквания. Дългогодишната практика на националните библиографски системи по прилагане на изискванията на универсалния библиографски контрол (IFLA, 2020) е доказала, че е присъщо на националните системи да поддържат и да се грижат за данните за националните автори и националната издателска продукция. В този смисъл е уместно и логично да се изграждат и развиват национални системи, които да отразяват националната научна

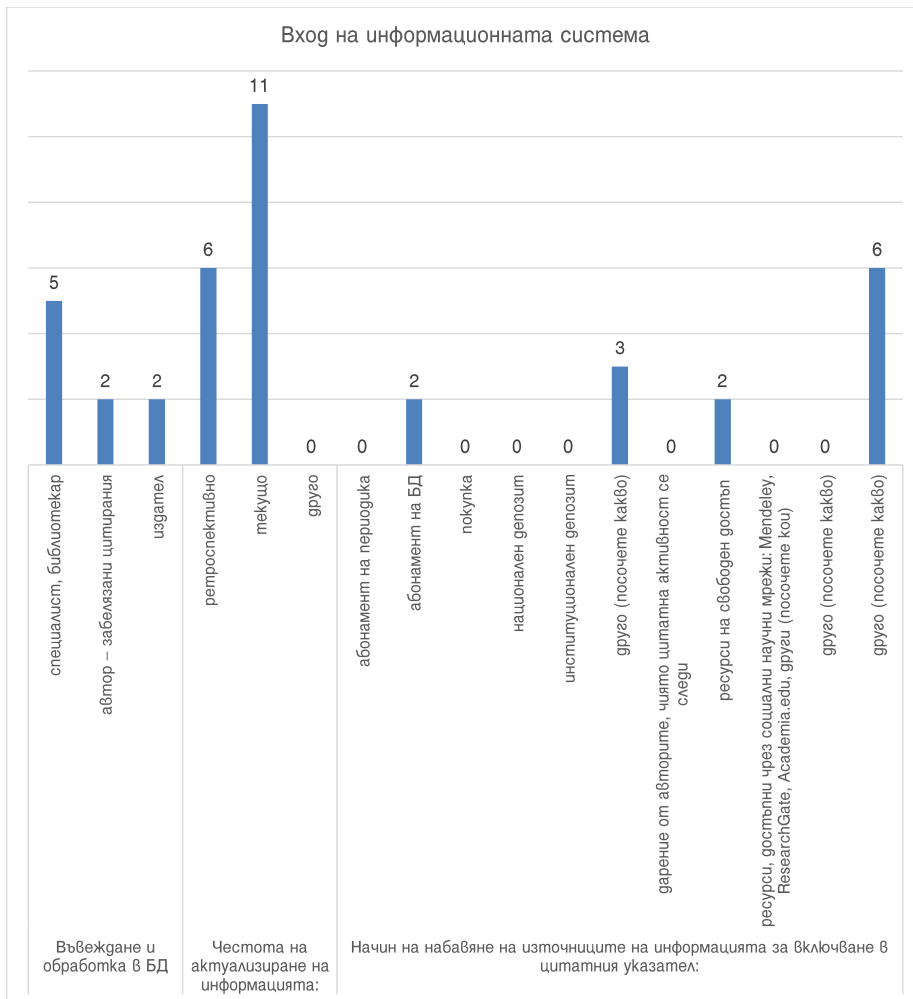
Икономически теории

продукция по начин, съвместим и съизмерим с добрите практики на водещите световни наукометрични платформи.

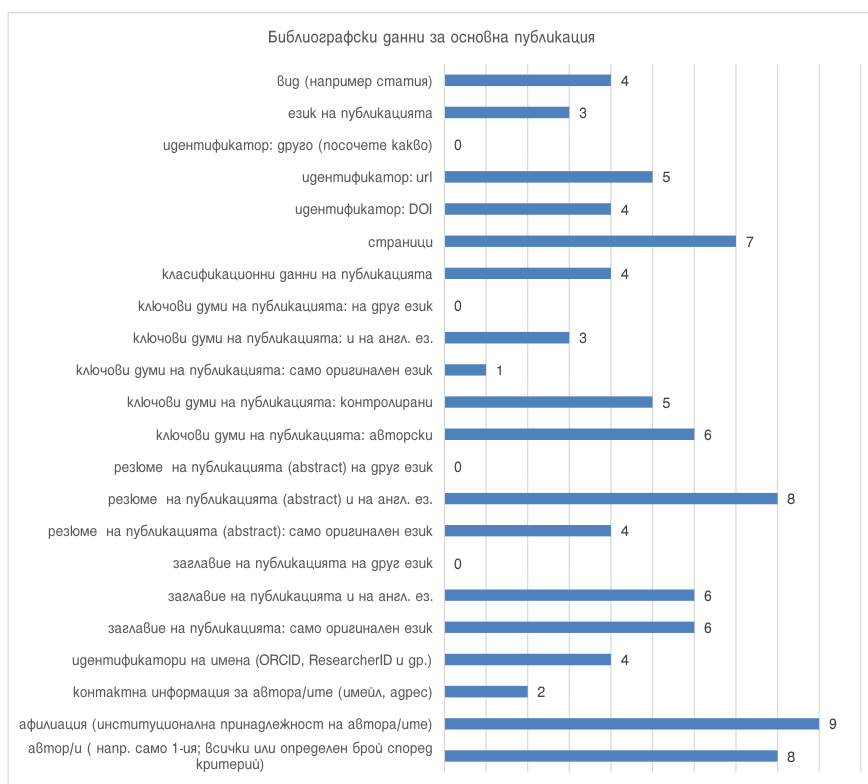
Въвеждане и обработка, честота на актуализация, начини на набавяне

Входът на информационната система (фигура 5) на указател за цитирания е необходимо да бъде осигурен както с качествена, надеждна информация, гарантирана от издателските политики, така

и с актуална и навременна информация, която може да бъде подкрепена чрез подходящи национални и/или институционални политики. Така, например, въвеждането, обработването на данни в повечето примери (5) се извършва от специалист-библиотекар, което предполага качество на данните. Всички указатели поддържат текущо информационния масив, което позволява бързина на достъпа до информация, както и актуалност на данните. В този смисъл е от изключително значение да се предвидят подходящи срокове

Фигура 5. Вход в информационната система

Фигура 6. База от данни: метаданни основна публикация

за подаване на информацията към създателя на базата от данни и най-вече да се осигури спазването на процедурите. По този начин ще се осигури регулярно натоварване на входа на системата и няма да се допусне забавяне на достъпа до информация.

Важно е да се отчете и наличието на системи, които **обработват данните** и ретроспективно (6). По този начин се създават богати информационни масиви, способни да представят цялостния научен потенциал на национално, институционално и индивидуално ниво.

От анализите е видно, че информацията за начина на набавяне на информационни ресурси не е налична. Наблюдават се различни подходи като: кандидатстване от страна на издателя за включване

в базата от данни; самостоятелно депозиране; заплащане на лиценз за включване в базата данни; лицензионни договори с трети страни; издателят предоставя сам данните. Всички варианти са възможни, както и комбинация от всички или някои от тях. За избора на един или друг подход от съществено значение е как се осъществява входът в системата: чрез специалист, чрез автор, чрез издател, автоматизирано или комбинирано.

Анализът на **базата от данни** имаше за цел да изследва метаданните на включваните публикации, нормативния контрол и верификацията на данните, функционалностите на системата (изход) и вида на програмното осигуряване.

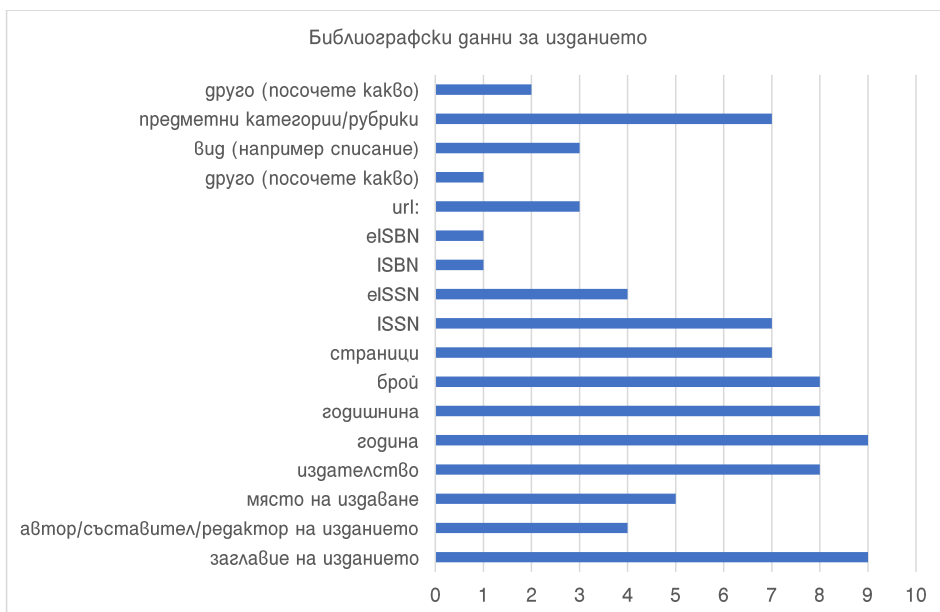
Изграждането на базата от данни се състои от библиографски сведения (опи-

Икономически теории

сателни метаданни) (фигура 6) за включваните публикации, които да гарантират идентифицирането на обектите в базата данни: издание, автор, публикация, институция, тема.

Прави впечатление, че повечето указатели поддържат информация за съ авторите на дадена публикация, независимо от техния брой. Включва се афилиация на

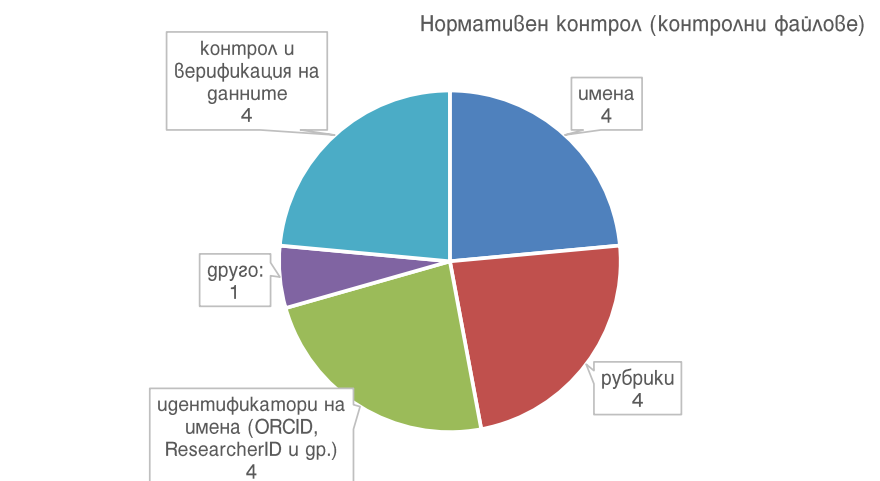
авторите. Част от указателите включват идентификатори на имената (4) и контактна информация (2). Заглавията на публикациите, резюмета и ключови думи се включват и на английски език. Ключовите думи са авторски в 6 от указателите, както и са контролирани в 5 от указателите. И двата подхода имат своите предимства и недостатъци. Трябва да се

Фигура 7. База от данни: метаданни издание

Фигура 8. База от данни: метаданни цитирана публикация

Фигура 9. База от данни: нормативен контрол и верификация на данните

има предвид, че ключовите думи са критерии за търсене и решението дали да са контролирани или не е от значение за изхода на системата. Контролираните ключови думи водят до релевантни резултати при търсене и намаляват силно информационния шум, но това предполага използване на стандартизиран предметен речник (рубрикатор, тезаурус), което от своя страна ще оскъпи и забави процеса на въвеждане на данните. В 4 от указателите се включват и класификационни данни. При наличие на информация се посочват и идентификатори на основната публикация, сведения за език на публикацията, вида на публикацията.

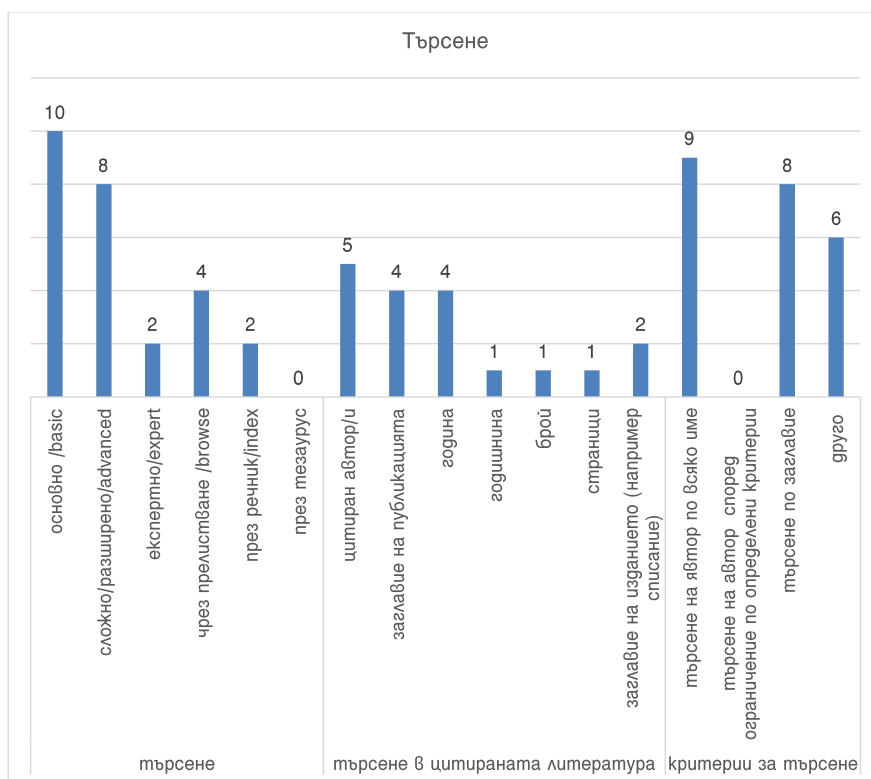
Относно **данните за изданието**, прави впечатление, че библиографските данни се отразяват пълно при наличие на информация (фигура 7). Само в 3 от указателите се посочва видът на изданието, а в 7 – тематичната област на изданието. Като допълнителни данни в някои от указателите са включени сведения и за годините, от които изданието се индексират, за периодичността на изданието, за изискванията за публикуване в изданието, сведения с информация за индексирани и в групи бази от данни.

Библиографските сведения за **цитираната литература** също се отличават с пълнота на информацията (фигура 8). В някои от указателите към записите са налични връзки към цитираната публикация в случаите, когато е налична в указателя; към записи в национални библиографски бази данни (например национална библиотека). При необходимост, в базите данни, в които основната информация е на кирилица, се включва и транслитерирана на латиница библиографска информация.

В 4 от указателите се извършва нормативен контрол на ниво имена и рубрики, използват се идентификатори на имена като ResearcherID и ORCID, извършва се верификация на данните (фигура 9).

Функционалността на информационната система (изход) се гарантира от въведените метаданни и описаните връзки в схемите с метаданни, както и между обектите в базата данни.

Може да се обобщи, че изследваните указатели поддържат основно търсене (10) и сложно/разширено търсене в базите данни. Експертно, чрез речник или чрез прелистване, е налична възможност

Фигура 10. Търсене

В по-малък брой. Нито един указател не предлага търсене през тезаурус. В цитираната литература е възможно търсене за 5 от указателите, като предпочитани критерии са идентифицирани автор, заглавие, година (фигура 10).

Основните критерии за търсене в указателите включват автори (независимо от броя на съавторите) и заглавие. Установени са и следните критерии:

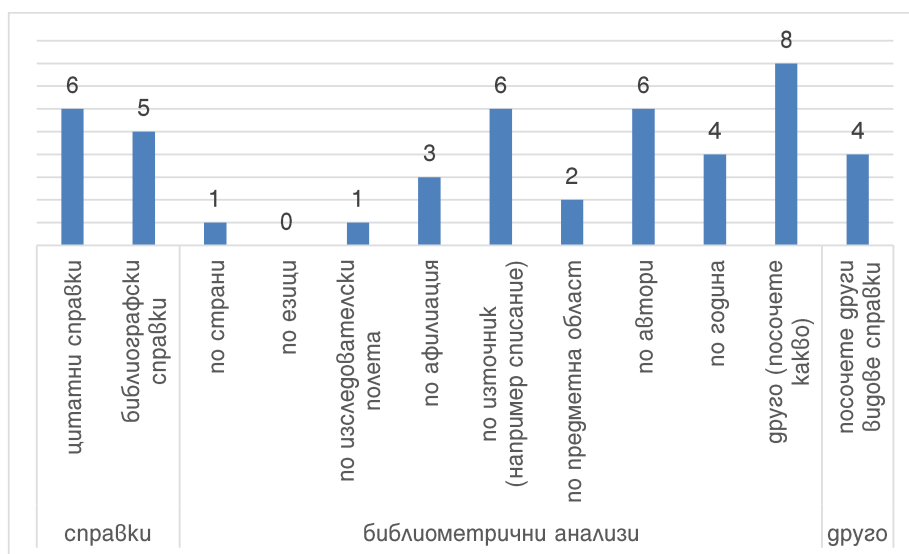
- тема;
- тип/вид на документа/публикацията;
- институция;
- място на публикуване;
- ключови думи;
- идентификатор на източника;
- година на публикуване;
- език;
- резюме;

- заглавие на периодично издание;
- институция;
- град/щат/държава.

Системите позволяват и извършването на цитатни (6) и библиографски справки (5). Могат да се изготвят и библиометрични анализи по автор (6), източник (6), година (4), афилиация (3), предметна област (2), страна (1), изследователски полета (1). Нито един указател не предлага анализ по език (фигура 11).

Други установени възможности за библиометрични анализи:

- информация за брой цитирания, отбелязани в WoS и WoS+KCI (когато е приложимо);
- брой на цитиранията на статии, публикувани в конкретно списание, са видими в азбучния списък на индексираните в

Фигура 11. Справки

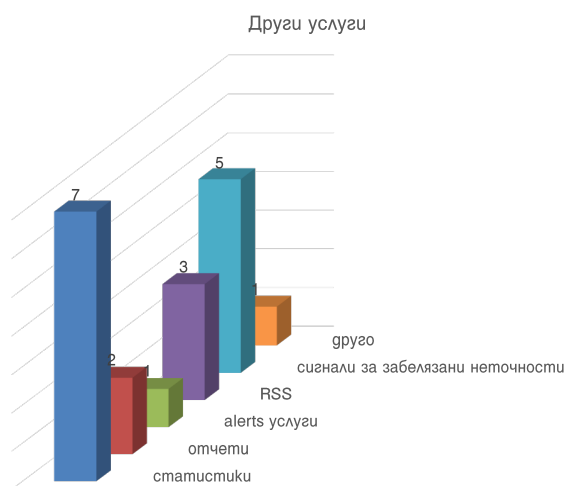
базата списания.

Други видове справки, идентифицирани в изследваните практики:

- списък с топ 50-те институции, индексирани в базата от данни;
- библиографска и цитатна информация за „кандидатсващи“ публикации, които явно покриват основните критерии за индексирание, но при които този процес

още не е напълно финализиран;

- има възможност за правене на сравнителен анализ между институции чрез опцията „Data Comparer“;
- Ежегодният Journal Citation Reports доклад, издаван от Clarivate Analytics. Докладът съдържа наукометрична информация, включително годишните стойности на импакт фактор и групи

Фигура 12. Допълнителни услуги

Икономически теории

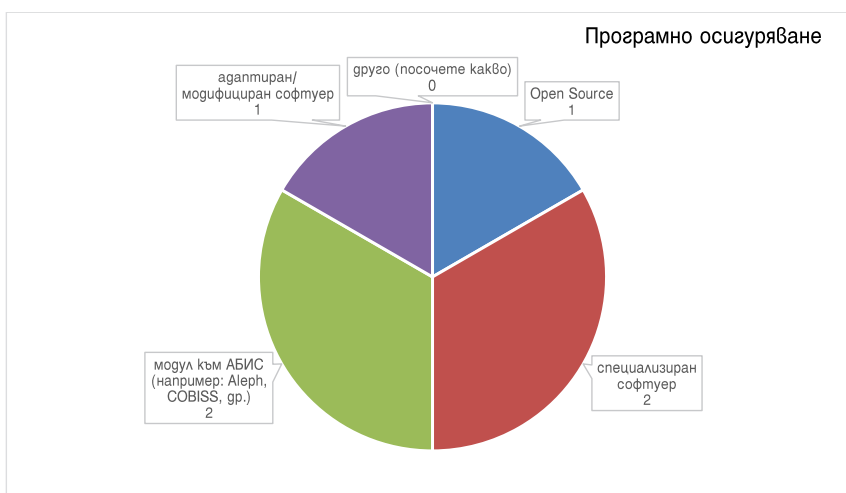
цитатни показатели, за периодичните издания, индексирани в БД Science Citation Index Expanded и БД Social Sciences Citation Index на платформата Web of Science (Clarivate, 2020b);

- анализ на списанията, сравняване на данни;
- линк към различни търсачки и социални мрежи с цел търсене по име на автор, анализ на цитируемостта на статия;
- по типология на документа;
- публикации на англ. ез.;
- достъп до текста на статията.

специализиран софтуер, модул към ИБИС, адаптиран/модифициран софтуер. Интересен факт е, че двете системи, които използват модул към ИБИС, са внедрени у нас – това са Alerh500 и COBISS. Използваният софтуер Open Source е ePrints, използван от библиотеката на НБУ за изграждане на институционален репозиториум.

Изводи

Анализът на чуждестранни практики, свързани с поддържането на цитатен указател, позволява да се обобщат следните изводи:

Фигура 13. Програмно осигуряване

Указателите предлагат и допълнителни услуги като: статистики (7), сигнали за забелязани неточности (5), RSS (3), отчети (2), alerts услуги (1), възможност за създаване на собствени библиографски бази от данни/запазване на търсенията и анализите (1) (фигура 12).

Последният индикатор, който се изследва в процеса на анализ на установените и подбрани чуждестранни практики, бе свързан с **програмното осигуряване** на цитатен указател (фигура 13). Търсена бе информация за решението на програмното осигуряване чрез софтуер Open Source,

зател, позволява да се обобщат следните изводи:

- Организацият модел на указател за цитируемост на публикации от български автори е препоръчително да бъде изграден на национално ниво, чрез подкрепа от държавни институции за поддръжката/обработката и съхранението на данни, например министерства или научна организация.
- Методика и критерии на подбор на публикации – установена предварителна типология на документите с възможности за допълване. Предпочитан вид документи

са статиите в научни списания. Необходимо са ясно разписани критерии за включване на изданията в указателя, в най-добрия случай обвързани с издателските политики на научните издателства.

- Въвеждането на данните в указателя е препоръчително да се извършва от специалисти (библиотекари/библиографи).
- Необходимо е текущо поддържане на базата данни с ясно разписани срокове за постъпване на информацията. За целта трябва да се изработят механизми за събиране и контрол на постъпването на публикациите (първични данни).
- Възможен подход е използване на данните от Националната библиография, но остава проблемът със забавянето на регистрацията на изданията, както и критериите за подбор на аналитично разработваните издания. Този подход е ограничен по признака националност на публикацията. Подходящо решение е институционално депозирание на издания със заложен възможности за прерастване на национално ниво.
- Подходящо би било да се търси възможност за информационно осигуряване на указателя на ниво издателство, например чрез договори, споразумения.
- В повечето случаи информацията е безплатна за ползване, но, с оглед издръжката на подобен регистър, би било подходящо сключването на лицензионни споразумения или с потребителя на данни, или с гоставчика на данни.
- Интересен подход е възможността за въвеждане на предварителни данни за издания, които подлежат на регистрация, но все още нямат одобрение, или данните не са верифицирани.
- Базата данни трябва да поддържа високо ниво на записите, пълнота на метаданните, осигурени връзки между елементите в записите и между обектите в базата от данни (публикация, източник, цитира-

ни ресурси, с възможност за пълнотекстов достъп).

- Необходимо е да се поддържа нормативен контрол на имена, рубрики/ключови думи.
- Изключително важно е наличието на цифров идентификатор на имената и на изданията.
- Изключително препоръчително е извършването на контрол и верификация на данните.
- Изходът на системата трябва да се отличава с висока функционалност на търсенето, възможности за разнообразни справки, анализи и статистики. Правилно заложените на входа на системата първични данни, коректната им обработка и верифициране, създаването на необходимите връзки между елементите в записите и между обектите създават необходимите предпоставки за изграждане на множество изходи от системата (на ниво индивидуален потребител; възможности за взаимодействие с други системи).
- Изключително важни са RSS и alerts услуги, както и въвеждането на инструменти за управление на собствени библиографски бази от данни.
- Програмното осигуряване на указател за цитируемост може да бъде осъществено в различни направления: софтуер Open Source, специализиран софтуер, модул към ИБИС, адаптиран/модифициран софтуер.
- В българската практика са познати и се използват три от установените от анализа решения: Aleph500, COBISS, ePrints. В този смисъл, би бил подходящ за изследване и DSpace, тъй като той широко се използва за програмно осигуряване в различни български научни институции.

Цитирани източници:

Закон за развитието на академичния състав в Република България, 2020. ДВ, бр. 38, 21 май 2010, изм. и доп. бр. 30, 3 април

Икономически теории

2018, изм. бр. 17, 26 февр. 2019, изм. бр. 17, 25 февр. 2020.

(Zakon za razvitiето na akademichnia sastav v Republika Bulgaria, 2020. DV, br. 38, 21 may 2010, izm. i dop. br. 30, 3 april 2018, izm. br. 17, 26 fevr. 2019, izm. br. 17, 25 fevr. 2020)

Лозанова-Белчева, Е. 2018. Проследяване на музейната проблематика във водещите ресурси за наукометрични изследвания – Web Of Science, SCOPUS и SCImago Journal & County Rank. *Културната памет във времето и пространството: Сб., посветена на 65-год. на проф. д.изк. Симеон Недков*. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, с. 215-231. ISBN 978-957-07-4426-1.

(Lozanova-Belcheva, E., 2018. Prosledyavane na muzeynata problematika vav vodeshtite resursi za naukometrichni izsledvania – Web Of Science, SCOPUS i SCImago Journal & County Rank. *Kulturnata pamet vav vremeto i prostranstvoto: Sb., posvetena na 65-god. na prof. d.izk. Simeon Nedkov*. Sofia: Univ. izd. „Sv. Kliment Ohridski“, s. 215-231. ISBN 978-957-07-4426-1)

Правилник за прилагане на закона за развитието на академичния състав в Република България, 2019. ДВ, бр. 75, 24 септ. 2010, изм. и доп. бр. 56, 6 юли 2018, изм. и доп. бр. 15, 19 февр. 2019.

(Pravilnik za prilagane na zakona za razvitiето na akademichnia sastav v Republika Bulgaria, 2019. DV, br. 75, 24 sept. 2010, izm. i dop. br. 56, 6 yuli 2018, izm. i dop. br. 15, 19 fevr. 2019)

Стефанов, Р. 2019. Научни публикации със забавено признаване (Sleeping beauty): зна-

чение, методи за идентифициране и оценяване. *Годишник на Софийски университет „Св. Климент Охридски“*, Философски факултет, Кн. докторанти, 3, 2018. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, с. 221-230. ISSN 2534-935X.

(Stefanov, R. 2019. Nauchni publikatsii sas zabaveno priznavane (Sleeping beauty): znachenie, metodi za indentifitsirane i otsenyavane. *Godishnik na Sofiyski universitet „Sv. Kliment Ohridski“*, Filosofski fakultet, Кн. докторанти, 3, 2018. Sofia: Univ. izd. „Sv. Kliment Ohridski“, s. 221-230. ISSN 2534-935X)

Beatty, Susannah, 2017. PlumX Metrics now on Scopus: Discover how others interact with your research. Scopus, [online]. 26 July. Available at: <https://blog.scopus.com/posts/plumx-metrics-soon-to-be-integrated-on-scopus-how-will-it-help-you-tell-the-story-of-your> [Accessed 22 April 2020].

Clarivate, 2020a. Web of Science [online]. Available at: <https://clarivate.com/webofsciencgroup/> [Accessed 14 April 2020].

Clarivate, 2020b. Web of Science Group. Journal Citation Reports, [online]. Available at: <https://clarivate.com/webofsciencgroup/solutions/journal-citation-reports/> [Accessed 22 April 2020].

IFLA, 2019. IFLA Professional Statement on UBC, [online]. Available at: <https://www.ifla.org/publications/node/7468> [Accessed 14 April 2020].

PLOS, 2019. PLOS Collections. Altmetrics, [online]. Available at: <https://collections.plos.org/altmetrics> [Accessed 22 April 2020].